

Purematta paras

Hevonen voi purra tai näykkii eri syistä. Aggressiivinen näykkäisy on tarkoitettu karkottamaan vastapeliä, ja tähän liittyy aina luimistelu, kaulan ojentaminen ja laajentuneet sieraimet. Yleensä jo nämä ennakkovaroitukset toimivat ja itse asiassa harva hevonen jää odottelemaan varsinaista puremaa. Tarkkaavainen hevonen peruuttaa pois uhkatilanteesta eikä ota riskiä tulla purruksi. Ihmistä kohtaan hevonen kohdistaa joskus edellä kuvatun kaltaisia uhkaavia eleitä, joita voi seurata vakava pureminen. On muistettava, ettei näitä tilanteita tulisi koskaan vahvistaa aiheuttamalla niitä.

Toinen tilanne, jossa hevonen usein puree, on leikkiinkutsu. Leikkipuremat ovat yleisiä varsinkin nuorilla oreilla ja ruunilla, ja joskus näitä kohdistetaan myös ihmiseen. Nuoret hevoset saattavat purkaa myös turhautumistaan puremalla, kun ne pitkän tallissa seisomisen jälkeen otetaan talutukseen. Leikkipuraisua laimeampi on rapsuttelu, jota hevoset harrastavat keskenään ja joskus tarjoavat sitä myös ihmistovereihinsä. Vastarapsutuksia hevonen tarjoaa usein harjaustilanteessa, kun sitä harjataan sään tuntumasta, kaulalta tai selästä.

Pureminen, taskujen hypistely ja leikkipuremat sekä vastarapsuttelu ovat kaikki ihmisiin kohdistettuina hankalia käytöksiä. Onneksi niihin voidaan vaikuttaa koulutuksen avulla.

Aiheuttaako kädestä syöttäminen näykkimistä?

Hevosien huulet ovat kuin omat sormemme – hevonen tutkii maailmaa huulillaan. Varsinkin virikeköyhässä ympäristössä eläminen ja korsirehun riittämätön saanti voi purkautua nipistelynä, hamuiluna ja pureskeluna erilaisiin kohteisiin. Ihminen saattaa tiedostamattaan vahvistaa tätä käytöstä rapsuttamalla tai muuten kiinnittämällä huomiota hevoseen kun se hamuilee. Kun ihminen lopettaa rapsutuksen, voi hevonen yrittää saada sitä jatkamaan näpsimällä. Tästä voi tulla kierre, ellei siihen tietoisesti puututa.

Kädestä syöttäminen ei pilaa hevosta tai aiheuta näykkimistä, kuten aiemmin on uskottu. Kädestä voi palkita oikein tai väärin. Oikea palkitseminen on tarkkaan ajoitettu ja merkitty, jolloin hevonen ei yleistä hamuilua muihin tilanteisiin – palkkion voi merkitä vaikkapa naksuttimella tai sanomalla jonkin tietyn sanan ennen herkkua. Jos palkkaa tulee säännöllisen epäsäännöllisesti vaihtelevissa tilanteissa, on ymmärrettävää ettei hevonen osaa järkeillä mitä siltä odotetaan ennen herkkua ja se voi ennakoida väärin. Hevonen kannattaa kouluttaa odottamaan palkkiota näitesti – jos se hamuilee tai näpsii, palkkio tulee poistaa, ja kun se odottaa näitesti tai kääntää päätä pois, herkkua tulisi antaa. Hevonen on niin helppo motivoida ruuan kanssa, että herkkua ei kannata jättää pois pelkästään näykkimispelon takia.

Miten käsittelet näpsijää?

Ennaltaehkäisy

Älä anna herkkua, jos hevonen hamuilee taskujasi. Älä varsinkaan anna hevosien kaivaa herkkua taskustasi. Älä anna hevoselle mahdollisuutta purra kättäsi; pidä sormet poissa

suusta. Kun palkitset hevostasi, opeta se ansaitsemaan palkkiot tekemällä jotakin. Yksinkertaisinta on kouluttaa hevonen luopumaan, eli kääntämään päätä herkusta pois päin saadakseen sen.

Ongelmatilanteet

Mikäli hevosesi puree tai näykkii, pohdi seuraavia asioita: Milloin pureminen tapahtuu? Mitä tapahtuu tai on juuri tapahtumassa juuri ennen puremista? Mitä palautetta hevonen tilanteessa saa? Voidaksemme vaikuttaa hevosien käyttäytymiseen on hyödyllistä tuntea käytöksen taustalla olevat mahdolliset syyt.


Osa hevosista puree niissä tilanteissa, kun niiltä ollaan otamassa pois jotakin arvokasta tai kun mahdollisuus jonkin arvokkaan menettämiseen on olemassa. Tämä on tyypillistä ruoka-aikoina, jolloin hevoset purevat ruokaansa puolustaakseen. Jos näin tapahtuu, pohdi miksi ruoka on hevosellesi niin arvokasta; pitäisikö sen saada enemmän korsirehua? Jos ruokinta on kunnossa, voit lähestyä ongelmaa niin, että kun hevonen uhkaa sinua, otat ruuat ja poistut. Kun hevonen ei uhkaa, sen tulee saada ruuat välittömästi. Tämä on toistettava useita kertoja, jotta hevonen oppii odottamaan ruokaa näitesti. Raipan tai luudan kanssa karsinassa riehuminen, huutaminen tai komentelu eivät auta, vaan ihmisen tulee aina kontrolloida vahvistetta, joka aiheuttaa käytöksen, eli tässä tapauksessa ruokaa.

Toinen yleinen tilanne, jossa hevonen puree, on pelkotila. Hevonen, joka ei pääse pakoon pelottavaa ärsykettä, puolustautuu. Hoitotilanteissa hevonen on yleensä kiinni tai karsinassa, jolloin sillä ei ole mahdollisuutta paeta pelon aiheuttajaa tai epämiellyttävää tunnetta, jolloin se puolustaa itseään. Pohdi, mitä hevonen mahdollisesti tilanteessa pelkää tai inhoaa ja siedätätä vastaehdollista sitä pelottaviin ärsykkeisiin asteittain.

Tyypillisintä puremista on satuloidessa ja satulavyötä kiristettäessä. Satulavyötä ei tarvitse kiristää tappiin asti jo tallissa, vaan tilanteesta voi tehdä hevoselle miellyttävämmän. Satuloidessa näykkiminen on monitahoinen ongelma; syy voi olla epäsopiva satula, joka aiheuttaa kipua. Tai se voi olla tapa, joka on jäänyt päälle vaikka alkuperäinen ongelma olisi korjattu. Tee satuloinnista ja vyön kiristämisestä hevosellesi mukavia asioita, älä varsinkaan lähde tekemään niistä aiempaa hankalampia huutamalla, läpsimällä tai uhkailemalla hevosta. Apuna voit käyttää vastaehdollistamista, eli voit palkita hevosien aina satuloinnin jälkeen – näin sen mielikuva satulaa kohtaan muuttuu melko nopeasti.

Pito-olosuhteet, joissa hevonen viettää suurimman osan ajastaan karsinassa tai tarhassa yksinään, lisäävät turhautumista ja liiasta kertyneestä energiasta johtuvaa näykkimistä. Tätä esiintyy yleisimmin silloin, kun hevosta lähdetään taluttamaan tallista tai kun sitä aletaan satuloida. Liikaa energiaa kannattaa purkaa ennen käsittelytilannetta, mutta oikealla tavalla. Raipan kanssa juoksuttaminen tai muuten koirille kierroksille ajaminen eivät ole oikeita tapoja purkaa hevosien liikaenergiaa

– yleensä nämä keinot vain lisäävät ongelmia ja aiheuttavat kierteen, jossa hevonen alkaa käyttäytyä yhä huonommin. Parempia tapoja purkaa hevosien liikaa energiaa on tarjota sille tarhakavereita tai kognitiivisia virikkeitä, kuten kouluttamista palkkioiden avulla tai virikeleluja.

Aina, kun hevonen käyttäytyy aggressiivisesti, on syytä pohtia mahdollisia taustalla olevia syitä. Milloinkaan ei ole hyvä vaihtoehto puuttua ongelmaan suoraviivaisesti väkivallalla tai kuvitella kyseen olevan arvovalta-asiasta. Hevonen on hyvin älykäs eläin, joka pystyy ratkomaan vaikeita ongelmia ja yhdistelemään eri asioita toisiinsa. 

Puremisen syitä

- resurssien puolustaminen
- puolustautuminen epämiellyttävässä tilanteessa
- leikkiinkutsu
- turhautuminen
- rapsuttelu